

پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

نظام اخلاقی اسلام

درس: چهاردهم

استاد: محب الرحمن رحمانی

m.rahmany@kardan.edu.af

پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

فهرست

- عدالت
- احسان
- صداقت
- وفا به عهد
- نظم و انتظام
- شجاعت
- صبر
- عفو و بخشش

مرور مختصر به درس گذشته

- تعریف شورا در اسلام
- اهمیت شورا در ساخت جوامع قوی
- شرایط مهم شورا
- الزامیت تصامیم شورا در اسلام
- نتیجه مشاورت

عدالت

- عدالت در اسلام یک اصل اساسی و اخلاقی است که به توزیع حقوق و وظایف برابر و عادلانه به افراد اشاره دارد.
- اسلام تأکید دارد که عدالت باید در همه ابعاد زندگی، از امور اقتصادی و اجتماعی تا امور قضائی و سیاسی، حاکم باشد.
- عدالت در اسلام به چند نکته اصلی اشاره دارد:
- 1. *توزیع منصفانه حقوق و وظایف*: اسلام تأکید دارد که حقوق و وظایف باید برابر و منصفانه به افراد توزیع شوند، بدون تبعیض بر اساس نژاد، جنسیت، دین یا قومیت.
- 2. *عدم تبعیض*: اسلام از تبعیض و نادیده گرفتن حقوق اقلیت‌ها یا گروه‌های محروم تنها به دلیل ویژگی‌های غیرقابل کنترل، نهایتاً نهی می‌کند.
- 3. *عدل در قضاء*: قضاء عادلانه و برخورد منصفانه با افراد، بدون تبعیض و تحت تأثیر فساد یا ترغیبات نامناسب، از جمله اصولی است که اسلام تأکید دارد.
- 4. *منع فساد*: اسلام از هر نوع فساد در امور اجتماعی و اداری منع کرده و تأکید دارد که مسلمانان باید در همه حیثه‌ها از فساد پرهیز کنند.
- 5. *ترویج اخلاق اقتصادی*: اسلام اخلاق اقتصادی را ترویج می‌دهد و می‌خواهد توزیع منصفانه منابع و ثروت باشد تا تمام اعضای جامعه به حقوق خود دسترسی داشته باشند. عدالت در اسلام به عنوان یک اصل اخلاقی و اساسی، به حفظ تعادل اجتماعی و تضمین حقوق هر فرد در جامعه تأکید می‌کند.

احسان

- احسان از منظر اسلام به معنای احسان به دیگران و انجام اعمال خیر و نیکوکاری به صورت بی‌شکل و بی‌رجعت است.
- این مفهوم در قرآن و احادیث پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) به عنوان یک اصل اخلاقی و اسلامی مورد تأکید قرار گرفته است.
- به عنوان مثال، در قرآن کریم آیه ۱۷۶ سوره بقره آمده است: "وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ"
- ترجمه: "و هیچ گمان مبر کسانی که به آنچه داده‌اند خرسند شده و دوست دارند تحسین شوند به آنچه نکرده‌اند، پس بر اندازه پاداش گناهشان گمان مبر و برای آنها عذابی دردناک است."
- احسان به دیگران از دیدگاه اسلام نه تنها شامل کمک مالی به نیازمندان نیست بلکه شامل اعمال نیکوکارانه، انجام وظایف با مهربانی، احترام به حقوق دیگران، و حتی کلمات خوش و دلسوزانه نیز می‌شود.
- این اصل از اهمیت بسیاری برخوردار است و در اسلام به عنوان یک راهبرد برای ایجاد انسجام اجتماعی و توازن در جامعه ترویج می‌شود.

صداقت

- صداقت در اسلام به معنای اخلاقی و اختصاصی دارای اهمیت بالاست.
- اسلام تأکید دارد که مسلمانان باید در همه جنبه‌های زندگی، از گفتار تا اعمال، صادق و راست باشند.
- صداقت به عنوان یک اصل اخلاقی در قرآن و احادیث پیامبر اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) به شدت توصیه شده است.
- یکی از مثال‌های معروف از صداقت در اسلام، مورد زندگی پیامبر اسلام، محمد (صلی‌الله‌علیه‌وآله)، است. پیامبر اسلام به لقب "الأمین" (الأمین به معنای امین و راستین) معروف بوده و حتی دشمنانش نیز از راستی و امانتداری او ستایش می‌کردند.
- یکی از مشهورترین وقایع در زندگی پیامبر اسلام، قبل از بعثت و در دورانی که هنوز به عنوان پیشوای دینی مشخص نشده بود، وقوع "هل فتح" یا "سال فتح" است.
- در این واقعه، چندین قبیله قراردادی حجرها به داخل کعبه جاری کرده و به اصناف مختلف تقسیم می‌شدند.
- در آن زمان پیشوای مکه به دنبال کسی بود تا حجرها را به هر قبیله اختصاص دهد. پیشوای مکه تصمیم گرفت که این مسئولیت را به پیامبر اسلام بسپارد.
- حتی گروه‌هایی از قبائل معاندان او را برای انجام این کار پیشنهاد کردند؛ زیرا شهرت امانتداری و صداقت پیامبر به گوش آن‌ها رسیده بود.
- این واقعه نشان‌دهنده‌ی این است که صداقت و امانتداری پیامبر اسلام حتی قبل از بعثت و در مرحله‌های اولیه پیشوایی او تأثیرگذار بوده و افراد حتی از دشمنانش نیز به این ویژگی‌های اخلاقی او اعتراف می‌کردند.

وفا به عهد

- وفا به عهد و پایبندی به پیمان‌ها در اسلام به عنوان یک اصل اخلاقی و دینی مهم تلقی می‌شود.
- اسلام تأکید دارد که مسلمانان باید به تعهدات و عهده‌های خود پایبند باشند و در همه ابعاد زندگی، از روابط شخصی تا قراردادهای اجتماعی و سیاسی، وفاداری و وفا نشان دهند.
- شرح وفا به عهد در اسلام:
- 1. *عقد عهد و پیمان*: وفا به عهد با عقد عهد و پیمان شروع می‌شود. این مرحله به اهمیت وضوح و شفافیت در تعهدات اشاره دارد.
- 2. *احترام به تعهدات*: وفاداری به تعهدات به معنای رعایت و اجرای دقیق و مستمر تعهدات به جزئیات و شرایط توافق‌نامه است.
- 3. *عدم نقض عهد*: اسلام به شدت از نقض عهد و پیمان منع کرده و مسلمانان را به عدم تخلف از تعهدات تشویق می‌کند.
- 4. *مسئولیت در تعهدات*: مسلمانان مسئولیت کامل بر عهده‌اند و باید به تعهدات خود با اخلاص و مسئولیت پایبند باشند.
- 5. *وفا در روابط شخصی*: وفا به عهد در روابط شخصی نیز از اهمیت بالایی برخوردار است، از دواج به عنوان یک نمونه از عهد و وفاداری به آن، در اسلام به شدت تشویق می‌شود.
- 6. *عهد با خدا*: اسلام اعتقاد به عهد و پیمان با خداوند را نیز دارد. مسلمانان ملتزم به اجتناب از گناهان و پایبندی به احکام دینی خود به عنوان بخشی از عهد با خدا هستند. وفا به عهد در اسلام نه تنها به عنوان یک اصل اخلاقی، بلکه به عنوان یک ارزش دینی و اجتماعی برای حفظ تعادل و انسجام در جوامع ترویج می‌شود.

نظم و انتظام

- نظم و انتظام در اسلام به معنای ایجاد ترتیب و انضباط در زندگی فردی و اجتماعی است.
- این مفهوم نه تنها به برقراری قوانین و نظام حقوقی اشاره دارد بلکه تمامی ابعاد زندگی از اخلاق فردی تا رفتارهای اجتماعی را نیز دربرمیگیرد.
- شرح نظم و انتظام در اسلام:
- 1. *پایبندی به احکام دینی*: مسلمانان در اسلام موظف به پایبندی به احکام دینی هستند. این شامل اعمال عبادی و معاشرتی، رفتارهای اخلاقی، و دیگر آموزه‌های اسلامی است.
- 2. *اجتناب از فساد و ناامنی*: اسلام به ترویج نظم و انتظام در جامعه با تشویق به اجتناب از هر گونه فساد، جرم، و اقدامات مخرب می‌پردازد. این اقدامات به حفظ امنیت و آرامش جامعه کمک می‌کنند.
- 3. *پایبندی به اخلاق و ارزش‌ها*: نظم و انتظام در اسلام شامل پایبندی به اخلاق و ارزش‌های اسلامی است، که از دروغ‌نگاری گرفته تا احترام به حقوق دیگران و نگهداری از تعهدات اخلاقی.
- 4. *ترویج مسئولیت‌پذیری*: اسلام تأکید دارد که هر فرد مسئولیت‌های خود را به درستی انجام دهد و در همه ابعاد زندگی مسئولیت‌پذیر باشد.
- 5. *تنظیم اجتماعی و اقتصادی*: اسلام نظم اجتماعی و اقتصادی را نیز تعیین می‌کند، از جمله توزیع منصفانه منابع، پیشگیری از نابرابری اجتماعی، و تشویق به همکاری و اعانت متقابل. نظم و انتظام در اسلام به منظور حفظ عدالت، امنیت، و توازن در جوامع ایجاد شده است و از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

شجاعت

- شجاعت در اسلام به عنوان یک ارزش اخلاقی و جسمانی مهم تلقی می‌شود. این اصل اخلاقی نه تنها به معنای مقاومت در برابر تهدیدها و خطرات، بلکه به مفهوم انجام وظایف و ایفای نقش‌ها با اخلاق و ایمان نیز اشاره دارد.
- 1. *شجاعت در راه دین*: اسلام تشویق به شجاعت در مقابل تهدیدات و اعتراض به نظریات غلط دیگران را دارد. این اصل به معنای قوی بودن در دفاع از اعتقادات دینی و ایمان به اصول اسلامی است.
- 2. *مقاومت در برابر ظلم*: شجاعت در اسلام به معنای مقاومت در برابر ظلم و نابرابری‌هاست. اسلام تشویق می‌کند که مسلمانان در مقابل هر گونه ناعدلی و ستم مقاومت کنند.
- 3. *شجاعت در اجتماع*: اسلام از مسلمانان تقویت شخصیت شجاعانه در جامعه و شرکت فعال در امور اجتماعی و سیاسی را خواهان است.
- 4. *شجاعت در تربیت فرزندان*: اسلام به والدین توصیه می‌کند که فرزندان خود را با شجاعت و ایمان به اصول اخلاقی اسلامی تربیت کنند.

صبر

پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

- صبر در اسلام به عنوان یک اصل اخلاقی و روحیه مهم تلقی می‌شود. این اصل به معنای تحمل، استقامت، و صداقت در مواجهه با چالش‌ها و ناگواری‌ها است.
- اسلام تأکید دارد که مسلمانان در هر شرایطی باید با صبر و استقامت به اهداف دینی و اخلاقی‌شان پایبند باشند.
- شرح صبر در اسلام:
- 1. *تحمل در مواجهه با آزمایشات*: اسلام تشویق به تحمل و صبر در مواجهه با آزمایشات زندگی دارد. این ممکن است شامل بیماری، مشکلات مالی، امتحانات و سختی‌های دیگر باشد.
- 2. *استقامت در عبور از چالش‌ها*: اسلام مسلمانان را به استقامت و صبر در عبور از چالش‌ها، مخصوصاً در راه ایمان و اخلاق، تشویق می‌کند.
- 3. *صبر در روابط اجتماعی*: مسلمانان باید در روابط اجتماعی نیز با صبر و حلم به افراد دیگر پاسخ دهند و تنها در مواقع ضرورت اقدام به مقاومت کنند.
- 4. *صبر در انتظار روز جزا*: اسلام به مسلمانان توصیه می‌کند که در انتظار روز جزا (روز قیامت) با صبر و ایمان بایستند و اعمال خود را به عنوان سرنوشت ابدی در نظر بگیرند.
- 5. *صبر در تعامل با محنت‌های دنیا*: اسلام به مسلمانان آموزش می‌دهد که در تعامل با محنت‌ها و دشواری‌های دنیا با صبر و تفکر به کار پردازند. صبر در اسلام نشان از قدرت داشتن و استقامت در مواجهه با زندگی است و این ارزش به عنوان یکی از مهمترین عناصر روحیه ایمانی در اسلام ترویج می‌شود.

عفو و بخشش

- این اصول به معنای غفران، تسامح و نشان دادن دلسوزی و انسانیت در روابط فردی و اجتماعی است.
- شرح عفو و بخشش در اسلام:
- 1. *غفران در قرآن*: قرآن کریم به مکمل بودن عفو و بخشش اشاره دارد و مسلمانان را به آن تشویق می‌کند. آیه ۳۳ سوره آل عمران از جمله آیاتی است که در مورد غفران به طور ویژه سخن می‌گوید. "و الذین اذا فعلوا فاحشة او ظلموا انفسهم ذکروا الله فاستغفروا لذنوبهم و من یغفر الذنوب الا الله و لم یصروا علی ما فعلوا و هم یعلمون".
- ترجمه: "و کسانی که گناهان زیان‌آوری انجام دادند یا به خود ظلم کردند، خدا را یاد کردند، پس گناهان خود را از او طلب آمرزش کردند؛ و چه کسی غفران گناهان را جز خدا کسب کند؟ و آنها از عمل خود باز نمی‌گردانند و همانا آگاهند".
- 2. *سنت پیامبر اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله)*: زندگی پیامبر اسلام، محمد (صلی‌الله‌علیه‌وآله)، نمونه‌ای است در استفاده از بخشش و عفو. در مواقعی که پیشوایان و دشمنان او به وحشت و نقض پیمان می‌پرداختند، او به جای انتقام، بخشش و آموزش اخلاقی انتخاب می‌کرد.
- 3. *تربیت به عفو و بخشش*: اسلام تربیت کودکان و جوانان به عفو و بخشش را تأکید می‌کند. والدین باید فرزندان خود را به این اصول اخلاقی آموزش دهند.
- 4. *ترویج دیپلماسی و روابط سازنده*: اسلام به مسلمانان ترویج دیپلماسی و حل و فصل مسائل به صورت صلح‌آمیز را آموزش می‌دهد.
- 5. *ثواب بخشش*: اسلام به مسلمانان تشویق به بخشش می‌کند و آن را به عنوان یک عمل نیکوکارانه و موجب ثواب در دنیا و آخرت معرفی می‌کند. عفو و بخشش در اسلام به عنوان اصولی اخلاقی باعث تقویت روابط اجتماعی، حفظ صلح، و ایجاد امنیت در جامعه می‌شود. این اصول به عنوان ستون‌هایی از اخلاق اسلامی به شمار می‌روند که در تربیت فردی و جمعی مسلمانان تأثیرگذارند.

نتیجه گیری

- عدالت
- احسان
- صداقت
- وفا به عهد
- نظم و انتظام
- شجاعت
- صبر
- عفو و بخشش

منابع مضمون

1. إحياء علوم الدين للإمام الغزالي
2. أخلاق المسلم للشيخ وهبة الزحيلي
3. د اسلامي حاکمانو اخلاق او صفات للشيخ عبدالباقي حقاني
4. تربية الاولاد للشيخ عبدالله ناصح علوان
5. تحفة الدعاة لإصلاح الرعية والرعاة، دعوت و ارشاد جلب جذب كمپسون
6. خلق المسلم للشيخ محمد الغزالي

پوهنتون كاردان
KARDAN UNIVERSITY

تشكر